

Särtryck från Lövträdtidningen
Svenska Lövträdföreningens Tidskrift
Nr 17, 2018

Ekfrämjandet vill lyfta lövskogens alla värden

Svenska Lövträdföreningen och Ekfrämjandet har mycket gemensamt. Båda samlar entusiaster som vill värna och utveckla den svenska lövskogen. Ekfrämjandet har under sin snart 75-åriga historia breddats från ett fokus på ek till att arbeta med alla svenska lövträdslag. Men det började med eken.

Sällskapet för ekodlingens främjande bildades i april 1944. Det akuta motivet var att landets ekskogs-tillgångar hade överavverkats under kriget, en konsekvens av att det var importstopp för ersättnings-

produkter till bland annat garvämnesindustrin. De närvarande på mötet var överens om att Sverige borde bli självförsörjande på ekråvara. Samtidigt fanns en ödmjukhet för att ekskogar som nyanläggs inte blir avverkningsmogna förrän ett sekel senare. Och hur kommer avsättningsläget då att se ut? Man var överens om att lagstiftning inte var rätt väg. I stället skulle upplysning, förädling och avvägda bidrag till skogsägarna gälla. Och på den vägen har föreningen fortsatt. Verksamheten har utvidgats, först till alla ädellövträd och numera till alla svenska lövträdslag.

Namnbytet till det kortare Ekfrämjandet klubbades 1970. Den mer praktiska roll sällskapet hade initialt med förädling, bidrag och fröförsörjning har dock försvunnit till förmån för kunskapsspridning och nätverkande. Det är också en följd av att dagens medlemmar i första hand är enskilda skogsägare och andra intresserade, medan skogsbolag, industrier och skogsvårdsstyrelser var drivande i begynnelsen. Ädellövskogslagen 1984 med de sammanhängande nya bidragsbestämmelserna gjorde också att Ekfrämjandets roll som bidragsgivare upphörde. Pengaresurserna var helt enkelt för små för att ge synliga avtryck hos markägarna.

Ekfrämjandets Cecilia Rooth luktar på en nyuppgrävd tryffelsvamp på exkursion på Gotland.

MER EK MEN MEST GAMMAL

Behövs det ett sällskap som främjar eken idag? Statistiken visar ju att vi får mer av såväl ek som andra lövträd i våra skogar. De senaste 100 åren har lövträdvolymerna i landet mer än fördubblats och lövets volymandel av all skog har stigit från ca 17 % till 19 %. Den svenska ekens virkesvolym har bara de senaste 20 åren ökat från 31 till 43 miljoner skogskubikmeter.

Men, och det finns ett men. Det är gamla ekar som blir grövre. De unga ekarna saknas däremot. Data från Riksskogstaxeringen visar att i rena ekbestånd är bara 11 % under 40 år. Det finns visserligen unga

plantor i blandskogsbestånd, sådana som sås in naturligt i granskogar, men de konkurreras ofta ut av den mer snabbväxande granen och av viltbete. Om den inte får hjälp. Det finns alltså risk att eken kommer att minska i landskapet i takt med att de äldre ekarna dör eller avverkas.

Här kommer Ekfrämjandet och även systerföreningen Lövträdföreningen in. Det är ett aktivt lövskogsbruk som är bästa garantin för att lövträden ska fortsätta att spela en roll i det svenska skogslandskapet. Att bara spara lövträd för miljöns skull ger liten effekt. Med en genomtänkt skötsel för hög produktion och bra kvalitet kan lövskogsbruket bli riktigt lönsamt. Och då får vi naturvården på köpet.

Exkursion bland grova träd på Hertigen av Oldenburgs marker i norra Tyskland.

Kungseken på Visingsö, en av många ekar som Ekfrämjandet har besökt på sina exkursioner.

EXKURSIONER OCH STUDIERESOR

Ekfrämjandet är en liten förening och kan därför inte ha någon välfylld kalender. Det är kanske därför som intresset är extra stort för de årliga exkursionerna i samband med årsmötet. Exkursionerna löper stafett mellan länen, och i år (2018) står Värmland som värd, ett län där ekens nordgräns sakta flyttar allt längre norrut.

Under 2018 kommer Ekfrämjandet också att ordna några miniexkursioner i Skåne, Kalmar län och Västra Götalands län. Mer information om aktiviteterna kommer att anslås på hemsidan.

Ungefär vartannat år gör Ekfrämjandet en utrikes studieresa. Målen för de senaste årens resor har varit Danmark, Tyskland, England, Ukraina och Litauen. Genom åren har större delen av de ekodlande länderna i Europa fått besök. Resorna brukar fyllas snabbt.

PRISER TILL VÄLFÖRTJÄNTA LÖVENTUSIASTER

Det är en speciellt stor ära att bli utnämnd till pristagare av Ekfrämjandet. Det finaste är Rikspriset som delas ut högst en gång per år. I skaran av rikspristagare finns både skötselspecialister, skogsförvaltare och virkeskunniga. Rikspriset har delats ut totalt 12 gånger de senaste 20 åren. Årligen delas också

Ekfrämjandets länspris ut. Länspriset delas ut för "föredömliga insatser på egen eller förvaltd skog". Det kan också gå till "andra som gjort synnerligen förtjänstfulla insatser för sällskapet syften".

KURSER OCH BÖCKER

På 1970-talet arrangerade Ekfrämjandet uppskattade kurser i vård av ek och andra ädla lövträd. Ännu idag arrangeras enstaka kurser när intresse finns. Bland annat har Ekfrämjandet samarbetat kring kurser med Cecilia Rooth, en av de främsta ekexperterna i landet. Hon är dessutom medlem i styrelsen.

Sedan 1986 ger föreningen ut årsskriften Ekbladet med artiklar av forskare, experter och praktiska skogsskötare, och inte minst referat från exkursioner och studieresor. Samtliga nummer av Ekbladet finns nedladdningsbara på föreningens hemsida.

FORSKNINGSFOND

Erik Stenström, jägmästare med ett särskilt intresse för lövskog, donerade år 2012 en större summa pengar till forskning om ekskogsbruk. Medlen finns nu i en stiftelse, Erik Stenströms stiftelse för ekskogsbrukets främjande, som förvaltas av en styrelse utsedd av Ekfrämjandet och Sveriges lantbruksuniversitet. De första fem åren har stiftelsen kunnat lämna ut bidrag till 19 olika forskningsprojekt som spänner

Ståålburen, individanpassat viltskydd uppkallat efter den legendariske ekexperten Erik Ståål.

från ommätning av Erik Stååls klassiska ekprovytor, via studier av ekdöden, till näringsbevattnings av unga ekbestånd.

UTAN MARKNAD, INGEN LÖVSKOG

Ett av föreningens mål är att öka förståelsen för att lövskog måste skötas för att kunna bevaras. Det finns fina reservatsavsättningar där naturen fått rå sig själv, och de behövs, men samtidigt finns många skrämmande exempel där lövskogen förlorat sin karaktär efter att den lämnats för "fri utveckling". Ett är Dalby Söderskog som avsattes 1918 som "urskog". När det tidigare betes- och ängsbruket upphörde vandrade bok, alm och ask in. Den ekskog som skulle bevarats blev utslagen.

Lövskogens ställning i det svenska landskapet är beroende av att skogsägare vill satsa på den. För att satsa behövs också en marknad för virket. Problemet med att små volymer av udda trädslag ska hitta rätt köpare är klassisk. Problemen har bara ökat i takt med att lövsågande industrier lagts ner. Redan i Ekfrämjandets 50-årsskrift år 1994 skrev Gunnar Bååth att "Uppsågning och förädling av svenskt lövträ skedde tidigare på ett stort antal platser och nästan samtliga förädlingsställen är idag försvunna."

Sedan dess har flera anrika lövsågverk lagts ned. Öveds sågverk och ganska nyligen Södras anläggningar i Traryd och Djursdala är bara några exempel. Idag återstår Kährs i Nybro som riktigt stort mottagare i landet. Annars är lövmarknaden beroende av ett antal mindre sågverk och inte minst export till utlandet.

Här har Ekfrämjandet en roll som påtryckare och kunskapsspridare. Och det har även Lövträdföreningen. Tillsammans kan vi bidra till att öka intresset och förståelsen för att lövträ är en resurs och inte ett hinder för ett lönsamt skogsbruk.

Om Ekfrämjandet

Hemsida www.ekframjandet.se,

Kontakt sekreterare Frida Jonsson, Skogsstyrelsen, Nybro, frida.jonsson@skogsstyrelsen.se

Ger ut Ekbladet, ordnar exkursioner och studieresor, deltar i opinions- och utbildning om löv.

Medlemskap enskild medlem 200 kr, företagsmedlem 1500 kr.

Text och foto:

Mats Hannerz, redaktör för Ekbladet.

Industribesök på Kährs i Nybro där John Ahlgren visar exempel på varför ekstockar vrakas. Det är viktigt att aptera och kvista rätt.